

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

EXISTENCE A ODCIZENÍ V CAMUSOVĚ CIZINCI

The Existence and the Estrangement in The Outsider by A. Camus

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. Zdeněk Hrbata, CSc.

Autorka: Anna Chaloupková

Šlikova 49, Praha 6, 169 00

III. ročník, obor český jazyk – základy společenských věd

prezenční studium (2006–2009)

červen 2009

Mgr. Miroslav Štěpánek, Ph.D. | Jméno Příjmení, U.S.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury.

V Praze

29. června 2009

Anna Chaloubová

Za odborné vedení práce děkuji Doc. PhDr. Zdeňku Hrbatovi, CSc.

.....	4
.....	5
.....	7
.....	9
.....	12
.....	13
.....	15
.....	17
.....	17
.....	17
.....	18
.....	19
.....	20
.....	20
.....	21
.....	21
.....	22
.....	23
.....	24
.....	24
.....	26
.....	29
.....	32
.....	33
.....	34
.....	35
.....	36
.....	37
.....	38
.....	39
.....	40
.....	41
.....	42
.....	43
.....	44
.....	45
.....	46
.....	47
.....	48
.....	49
.....	50
.....	51
.....	52
.....	53
.....	54
.....	55
.....	56
.....	57
.....	58
.....	59
.....	60
.....	61
.....	62
.....	63
.....	64
.....	65
.....	66
.....	67
.....	68
.....	69
.....	70
.....	71
.....	72
.....	73
.....	74
.....	75
.....	76
.....	77
.....	78
.....	79
.....	80
.....	81
.....	82
.....	83
.....	84
.....	85
.....	86
.....	87
.....	88
.....	89
.....	90
.....	91
.....	92
.....	93
.....	94
.....	95
.....	96
.....	97
.....	98
.....	99
.....	100

1 OBSAH

1	OBSAH.....	4
2	ÚVOD.....	5
3	ŽIVOTOPIS.....	7
4	CIZINEC – OBSAH.....	9
5	EXISTENCIALISMUS.....	12
5.1	Charakteristika existencialismu.....	12
5.2	Existencialismus a Albert Camus.....	13
5.3	Absurdita.....	15
6	VEDLEJŠÍ POSTAVY.....	17
6.1	Salamano.....	17
6.2	Raymond.....	17
6.3	Marie.....	18
7	PŘÍRODNÍ ŽIVLY.....	19
7.1	Moře.....	19
7.2	Slunce.....	19
8	MEURSAULT.....	21
8.1	Osobnost.....	21
8.2	Vztah s Marií.....	24
8.3	Vztah k matce.....	24
8.4	Cizinec.....	25
8.5	Je Meursault vinen?.....	26
8.6	Meursaultův pohled.....	29
9	AUTOBIOGRAFIČNOST, LITERÁRNÍ ZDROJE A VYBRANÉ INTERPRETACE.....	31
9.1	Literární zdroje.....	32
9.2	Vybrané interpretace.....	32
10	ZÁVĚR.....	35
11	SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY.....	37
11.1	Internetové stránky:.....	38
12	RESUMÉ.....	39
13	KLÍČOVÁ SLOVA.....	41

2 Úvod

Cizinec (L'Etranger, 1942) je jedním z nejproslulejších románů 20. století. Jde o poměrně krátké dílo, které ale poskytuje rozsáhlý prostor pro řadu výkladů.

V literatuře se často interpretuje jako ukázka pocitů odcizení moderního člověka, filosofie se zase zaměřuje na pojmy existence, revolta a absurdita.

Já se ve své práci pokusím propojit jak výklad literární, tak i filosofický.

Nejdříve se zaměřím na život Alberta Camuse, neboť asi jako každý spisovatel tvořil svá díla v reakci na různé životní situace a momenty, proto bude dobré je přiblížit. Stručně se pokusím shrnout i obsah *Cizince*, který je na jednu stranu velmi jednoduchý a lze jej popsat v několika větách, ale na druhou stranu každý nepodstatný detail má v tomto díle svůj smysl.

Pro pochopení postojů A. Camuse i samotného hlavního hrdiny *Cizince* je důležité také pochopení základních myšlenek existencialismu. Uvedu tedy jeho nosné body a jako zvláštní oddíl jsem si vybrala i téma samotné absurdity, které se budu věnovat.

Z literárního hlediska jsou pro příběh důležité některé postavy a motivy, jako například moře a slunce, které budou předmětem jedné kapitoly.

Větší prostor je vymezen samotné osobě hlavního hrdiny, Meursaulta. Zde se pokusím charakterizovat jeho osobnost, popsat jeho vztahy k ostatním lidem, a to především k jeho přítelkyni a jeho matce. Díky němu se dostanu i k interpretaci samotného titulu, neboli zaměřím se na to, jak chápat název *Cizinec*. Vzhledem k případu vraždy, jež se v románu řeší, se budu věnovat i otázce, kdo je vinen. Protože ačkoliv soud viníka určí, tento fakt ještě neznamená, že odsouzený je skutečně vinen a spravedlivě odsouzen. K těmto úvahám připojím i pohled samotného Meursaulta.

V závěru se budu věnovat literárním zdrojům, které měly vliv na vznik *Cizince* a poté i vybraným interpretacím. Má vlastní interpretace je uvedena v samotné práci, proto zde již pouze shrnu to, co napsali o tomto románu jiní autoři. Vycházet budu především z prací Evy Beránkové, která se zabývala studii o A. Camusovi. Ta ve svém doslovu k *Cizinci* však neuvedla zdroje svých závěrů a jména autorů, jenž jednotlivé názory zastávali. Pokoušela jsem se vyhledat v odborné literatuře více informací, ale většina děl, ze kterých Eva Beránková vycházela, je u nás nedostupná, a tudíž se mi nepovedlo jména autorů, kteří se *Cizincem* zabývali, doplnit či názory

nějakým způsobem rozšířit. Jejich úvahy jsou však komplexní a vypracované a jde o velmi zajímavé pohledy a názory, které bych nerada opomenula, proto je sem zařadím.

3 Životopis

Albert Camus (7.11.1913–4.1.1960) pocházel z Alžírsko. Jeho otec byl zemědělec a zemřel ve válce roku 1914. Matka, původem ze Španělska, byla služebná a s Albertovým bratrem se po smrti jeho otce přestěhovala do domu babičky a strýce ve čtvrti v Alžíru.

Dětství prožil Camus v bídě, nicméně se stal nadaným žákem, získal stipendium a začal studovat na lyceu v Alžíru, následně na Alžírské univerzitě.

V roce 1930 však onemocněl tuberkulózou, svá studia musel přerušit a završil je až v roce 1935, kdy obhájil titul „licence de philosophie“ (obdobu bakalářské zkoušky) a v roce 1936 „diplôme d'études supérieures“ (obdobu magisterské zkoušky) svou prací „*Les rapports de l'hellénisme et du christianisme à travers les œuvres de Plotin et de saint Augustin*“.

Na univerzitě se jeho důvěrným přítelem stal Jean Garnier, který Camuse ovlivnil svým příklonem k myšlenkám Nietzscheho. Na radu Garniera vstoupil roku 1935 do komunistické strany, ze které ale po dvou letech se zklamáním odešel.

V této době také prožil krátké manželství se Simone Hié, jehož rozpad Camuse jistě velmi citově poznamenal.

Camus však na tragédii reagoval bojem a dal vzniknout postavě Mersaulta, hlavnímu hrdinovi knihy *Šťastná smrt* (*La Mort Heureuse*, publ. 1971) a v malé obměně posléze i *Cizince*.

Roku 1935 založil divadelní společnost *Théâtre du Travail*, kde byl Camus režisérem, kulisářem a pro kterou napsal svou první divadelní hru *Révolte aux Asturies*. Vzhledem k zákazu činnosti pro své revoltující myšlenky se následně vydal na cestu do Španělska, Itálie a Československa.

Roku 1938 se stal reportérem *L'Alger Républicain* a na stránkách těchto novin se aktivně zúčastnil několika procesů a hájil nuzné podmínky Arabů.

Na začátku druhé světové války musel Camus mimo jiné kvůli svým názorům odejít z Alžírsko, odešel tak do Paříže a zde začal pracovat v *Paris-Soir*.

Roku 1940 dokončil *Cizince*, podruhé se oženil, a následně odešel do Lyonu, kde napsal *Mýtus o Sisyfovi* (*Le Mythe de Sisyphe*, 1942). *Cizinec* byl vydán roku 1942, což Camusovi zajistilo velkou popularitu.

V lednu 1943 pobýval ve Francouzském středohoří a poté v okolí Lyonu a Saint-Étienne. Po návratu do Paříže Camus vstoupil do odbojového hnutí „*Combat*“ a od roku 1944 se stal šéfredaktorem stejnojmenného časopisu. *Combat* sdružoval členy odbojového hnutí a přispívali do něj autoři jako například filosof Jean-Paul Sartre nebo dramatický kritik Jacques Lemarchand.

V této době také začal Camus psát divadelní hru *Nedorozumění* (*Le Malentendu*, 1944) a posléze *Caligulu* (1944), jenž získal velký ohlas.

Camus odcestoval do USA, kde přednášel o francouzském existencialismu. Roku 1947 vydal *Mor* (*La Peste*, 1947) a roku 1951 pak filosofický esej *Člověk revoltující* (*L'Homme Révolté*, 1951), ve které hledá odpověď na otázku, jak má člověk revoltovat, aniž by se stal vrahem. Toto dílo znamenalo jeho definitivní odpoutání od J. P. Sartra.

V 50. letech se věnoval boji za lidská práva, kritizoval sovětské potlačení stávek ve Východním Berlíně, uchýlil se k novinářské činnosti a v týdeníku *L'Express* publikoval články věnované severoafrické problematice.

Roku 1957 získával Nobelovu cenu za literaturu.¹

¹ cit. dle: *Dějiny francouzské literatury 3.*,
<http://www.ac-strasbourg.fr/pedago/lettres/Lecture/Camusbio.htm>

4 Cizinec – obsah

Kniha je složena ze dvou částí. V první se seznamujeme s postavou Meursaulta, s jeho poklidným, téměř nudným životem, až do okamžiku, kdy na pláži zabije Araba, což změní jeho život. Můžeme zde najít na první pohled nedůležité podrobnosti o jeho životě, ale téměř každý detail najde své uplatnění v části druhé, a to především při soudním procesu, který je na těchto podrobnostech postaven. První část se odehrává během osmadvaceti dnů.

Druhá část knihy se pak věnuje pobytu Meursaulta ve vězení a soudnímu procesu a zahrnuje celý rok.

S protagonistou se seznamujeme ve chvíli, kdy se chystá na pohřeb matky, která pobývala v útulku pro přestárlé v Marengu 80 kilometrů od Alžíru.

V útulku se podle tradice Meursault zúčastní s některými chovanci noční vigilie, další den se pak vydají na smuteční průvod. Po dobu obřadu nevidíme, že by ho Meursault nějak hluboce prožíval, spíše budí dojem, že dodržuje jen jisté povinnosti. Již v těchto chvílích se dopustí řady „chyb“, které mu ovšem v tento okamžik nikdo nevyčítá.

„Nabídl se tedy, že mi přinese bílou kávu... Vypil jsem ji a dostal jsem chuť si zakouřit. Ale netroufal jsem si, nevěděl jsem, jestli smím kouřit před nebožkou... Nabídl jsem cigaretu taky správci a zapálili jsme si.“²

Po návratu domů nastává pro Meursaulta opět běžný život. Snad jen několik zmínek z okolí mu připomíná, že se v jeho životě cosi změnilo, ale pro něj plyne život dál. Vzhledem k volnému dni se Meursault rozhodne navštívit koupaliště, kde se setkává s bývalou spolupracovnicí, se kterou stráví zbytek dne i večer, kdy vyrazí do kina na komedii. Pro Meursaulta život plyne nerušeně dál.

„Myslel jsem na to, že neděle je pokaždé tak ucouraná, že maminka je po smrti, že zítra jdu zas do práce a že se zkrátka a dobře nic nezměnilo.“ (s. 25)

V průběhu dalšího děje se seznamujeme s postavami, které hrají v Meursaultově životě téměř okrajovou roli, přesto se však v soudním procesu stanou důležitými svědky. Je to například postava starého Salamana, který žije sám se svým psem.

² Camus, A.: *Cizinec*, s. 13. Další stránkové odkazy k témuž vydání v textu.

Důležitou postavou je také další soused Raymond Sintès, člověk s pochybnou pověstí a málo přáteli, což ovšem pro Meursaulta není překážkou. Po jistém Raymondově incidentu se Meursault rozhodne vypovídat na policii v jeho prospěch a jako výraz vděku Raymond pozve Meursaulta a Marii na výlet na pláž. Zde prožijí poměrně příjemné a klidné dopoledne, po obědě se ale muži při procházce dostanou do konfliktu se skupinou Arabů, kteří mají již z dřívější doby spadeno na Raymonda, a dojde ke rvačce. Jelikož je Raymond zraněn, musí se vrátit do chaty a zatímco ho ošetřují, Meursault se rozhodne navštívit opět pláž, kde potká jednoho Araba. Pod vlivem okolností, tedy zejména pod vlivem prudkého žáru slunce, tohoto Araba zastřelí.

Tím končí první část knihy a dostáváme se do druhé.

Zde sledujeme průběh výslechů, Meursaultův pobyt ve vězení a samotný soudní proces.

Meursaultovi ani zpočátku nedochází, že udělal něco závažného a že se jeho život změní. Nová situace je pro něj spíše něčím zajímavým:

„... ‚Jestliže si nevyberete obhájce sám, přidělíme vám někoho ex offio.‘ Připadalo mi ohromně výhodné, že se spravedlnost stará i o takové maličkosti... O něčem podobném jsem se už v knihách dočetl, a tak na mě všechno působilo jako hra podle pravidel... Při loučení jsem mu (vyšetřujícímu soudci) dokonce málem podal ruku, ale včas mi napadlo, že mám na svědomí lidský život.“ (s. 59)

Ve vězení žije především díky vzpomínkám. Teprve nyní máme větší možnost nahlédnout do Meursaultova nitra, do jeho prožitků a do jeho vztahu k okolí.

Čas plyne a my se po roce věznění přesouváme do soudní síně. Všichni si ze začátku myslí, že jeho případ, ač vážný, bude velmi rychle vyřešen a pozornost bude věnována jinému, závažnějšímu případu. Opak je však pravdou a pod vlivem okolností, které zasahují do dění v tomto románu snad příliš často, se případ řeší možná více než jindy. Jsou vyslýcháni svědkové, kteří na první pohled nemají s případem nic společného, řeší se otázky související s osobním životem Meursaulta, velká pozornost je věnována pohřbu jeho matky, a když je v konečném důsledku Meursault odsouzen, čtenáři to připadá jako soud za to, že neplakal na matčině pohřbu, že si dovolil dát kávu a kouřit a že den po pohřbu si s ženou vyrazil do kina na komedii, a tím se dopustil společenského přestupku.

„Pánové porotci, den po matčině smrti se tento muž byl koupat, navázal nemanželský poměr a šel se smát na veselohermí film.“ (s. 76)

Závěr knihy je věnován posledním dnům Meursaultova života. Zde si rekapituluje život, vidíme tu i jeho vztah k víře prostřednictvím vězeňského kaplana, který se mu snaží pomoci. Meursault nicméně Boha jakožto záchranu – jedinou naději v jeho nezvratitelné budoucnosti, totiž smrti – odmítá přijmout. Přesto je nakonec smířen se svým trestem.

5 Existencialismus

Albert Camus je znám jako spisovatel a stejně tak jako filosof. Proto v jeho dílech můžeme hledat myšlenky, které se opírají o určité východisko, v tomto případě o existencialismus.

Proto se pokusím nejdříve přiblížit hlavní myšlenky tohoto proudu (ač panuje názor, že proudů existencialismu je tolik, kolik je samotných existencialistů), abych v jejich kontextu mohla uvažovat nad některými otázkami jeho díla. Po stručné charakteristice tohoto směru se zaměřím na samotné filosofické názory Alberta Camuse a některé propojím přímo s *Cizincem*.

5.1 Charakteristika existencialismu

Existencialismus je jeden z nejvlivnějších filosofických směrů 20. století. Vznikl jako reakce na zkušenosti z první světové války, rozvoj industrializace a vlivem negativních jevů ve společnosti. Je to antropocentricky orientovaná filosofie.

Existencialismus je poměrně skeptický vůči vědeckému poznání a nechce vypovídat o světě, být světovým názorem či poučovat. Předmětem je individuálně prožívaná reakce lidské existence. (Hladík, 2003)

Základním pojmem tohoto směru je tedy přirozeně *existence*. Tu nelze popsat racionálními kategoriemi, lze ji pouze nepřímou zakusit. Existence je nám dána jako úkol, ale není zpočátku nijak určena. Jedinec je vržen do situace a tato vrženost je nahodilá, beze smyslu. Pokud je v životě nějaký smysl, musí si ho člověk najít sám, a to především tak, že prožije extrémní životní situace či tragické otřesy (například smrt, zoufalství, strach, utrpení). Východiskem se stává člověk jako jedinec izolovaný od společnosti, plný úzkosti, odcizení a pocitu nesmyslnosti existence. V tomto stavu se člověk snaží překonat své zoufalství, najít sebeuplatnění a svými činy si zvolit svobodu.

„Člověk je (a bude) jen tím, čím se sám udělá, existuje tím způsobem, že sebe samého uskutečňuje, je vlastně jen úhrnem svých činů.“ (Černý, 1992, s. 26)

Na rozdíl od jiných filosofů této doby (především křesťansky orientovaných) hlásají existencialisté, že existence předchází esenci, neboli člověk si svůj život volí a vybírá sám; není nikdo a nic, co by mu život předem „naprogramovalo“ a určilo; člověk svými

činy sám sebe uskutečňuje. S pojmem existence se tedy pojí volba rozhodnutí, odpovědnost a svoboda.

Ačkoliv člověk svůj život řídí sám, samotnou svobodu chápou existencialisté jako nutnost, kterou si člověk sám nezvolil – člověk je k svobodě vlastně odsouzený a odpovídá za svůj život. „A naprosté svobodě rovná se i naprostost odpovědnosti.“ (Černý, 1992, s. 50)

Existencialisté se pak snaží odpovědět na otázku, jak má člověk žít v tomto nesmyslném absurdním světě. Snaží se protestovat proti konformismu, často ale končí v rezignaci.

Za kolébku existencialismu se považuje Německo. Navazuje na některé myšlenky F. Nietzscheho, E. Husserla a M. Heideggera. Velmi silný byl existencialismus také ve Francii, kde se rozvíjí především po druhé světové válce a tradičně se dělí do dvou větví – na ateisticko-nihilistický, jehož hlavním představitelem je J. P. Sartre, a metafyzicko-teistický, zastoupený G. Marcellem. Tady se do popředí dostávají témata vůle a svobody, neboli jednání člověka vůbec.

Existencialismus ovlivnila i literatura; za autory, kteří měli na tento směr vliv, se pokládají především F. M. Dostojevskij a F. Kafka.

5.2 Existencialismus a Albert Camus

„Ne, nejsem existencialista. Sartre i já jsme vždy překvapeni, když si lidé naše jména spojují. Dokonce jednou hodláme uveřejnit menší inzerát, kde níže podepsaní prohlásí, že spolu nemají nic společného a že odmítají uznávat jakékoli vzájemné pohledávky“, říká Camus roku 1945. (Camus, 2006, s. 131)

Jak vidíme, Albert Camus se sám jako existencialista necítil. Jeho myšlenky a styl však k existencialismu patří, proto je sem jinými autory řazen. Některé postoje nám například odhaluje esej *Mýtus o Sisyfovi*, ze které teď budu mimo jiné čerpat.

Camus hledal východisko ze zmíněného odcizení a spatřoval je v revoltě. Tato revolta však nesmí být ospravedlňována násilím.

Absurdní situaci sice nemohu změnit, ale zničím ji tak, že přistoupím na její hru, když s ní budu souhlasit. To ale Meursault odmítá. Na snahy vtáhnout ho do této hry (vzít si ženu, se kterou žije; možnost kariérního postupu, kterou dostává od svého

zaměstnavatele...) reaguje lhostejně, pasivně; až to druhé provokuje. Právě za tento postoj je Meursault odsouzen. K tomuto problému se však ještě dostanu.

Existencialisté se přirozeně zabývají i otázkou smrti. Smrt berou jako poslední možnost člověka samého.

„Myšlenka smrti nás pak prostě neopouští, jí měříme každý svůj čin, a zvláště činy významné. Žítí opravdově znamená právě žít tak, abych v kterékoliv chvíli mohl zemřít, a přec pokaždé byl sám sebou. Hrdina nežije, aby zemřel. Naopak: je ochoten kdykoliv přijmout smrt za to, aby mělo ještě smysl mezi lidmi žít.“ (Černý, 1992, s. 73)

Do centra zájmu se pak smrt dostává i u Camuse. Pojem *existence* používal ve smyslu *vystavenost*. Projevoval skepticismus vůči lidským možnostem a za jediný závažný problém v životě považoval sebevraždu. Naším úkolem je zjistit, zda má smysl žít. Od problémů by ale člověk neměl utíkat (jako dva útky Camus označuje právě sebevraždu a víru v Boha), proto sebevraždu zamítl a spíše hledal důvody proč se nezabít. Další myšlenkou je, že lidské problémy vyplývají z rozporu mezi lidským očekáváním a realitou.

Z těchto názorů Camus vytvořil triádu člověk – svět – absurdno, která tvoří řád a základ fungování všeho. Kdyby člověk spáchal sebevraždu, tento řád se naruší a rozpadne.

Podle Camuse má člověk tedy žít přítomností, nemyslet na budoucnost a nevynášet morální soudy. Proto ostatně i Meursault vyžene zpovědníka ze své cely – proč by se s ním bavil, když nevěří v nějakou naději do budoucnosti. Camus však není ostře proti všem zásadám, morálce či víře v Boha. Žádá si jen právo pochybovat o tom, že něco je takové, jaké nám to ostatní předkládají. (Camus, 2006)

Ve shodě s existencialismem tedy Camus vidí člověka jako vykořeněného „cizince“ stojícího v protikladu ke světu. Základem všech jeho děl je téma strachu osamocení člověka vrženého do světa. Cílem neboli svobodou je pak uvědomit si tuto bezútěšnou samotu. Camusův vývoj se upíral směrem sympatií s drobným člověkem a v hledání vztahu tohoto člověka k objektivně historickému světu. (Fischer, 1979)

5.3 Absurdita

Pojem *absurdita* vzniká ve 20. století a pochází z latinského *absurdum*, což znamená doslova „sluchu nepříjemný, nevhodný, nesmyslný“. (Hladík, 2003, s. 74) Hovoříme například o *absurdním dramatu*, které je spjato se jménem Samuel Beckett. Sám Camus pak definoval absurditu jako „absenci smyslu života“.³

Camus polemizoval s tím, jak je náš život řízen celou škálou nevyzpytatelných náhod (například samotná naše existence – jak málo by stačilo, aby se naši rodiče nesetkali a nebyli bychom tady ani my). I tyto náhody, které často hraničí s absurditou, se v *Cizinci* vyskytují.

Samotným hybatelem děje je nahodilost pojatá jako osudová zákonitost ochromující lidskou vůli a zbavující člověka zodpovědnosti za vlastní činy; sama vražda se jeví jako nesmyslná hříčka náhody. (Macura, 1988)

Zaměřím se teď na některé konkrétní pasáže, na nichž tuto absurditu doložím. Sám Meursault se do problémů dostane díky jedné „náhodě“, když se snaží pomoci sousedovi. Nedělá to však s nějakým šlechetným úmyslem, spíše jen pasivně plní to, co se po něm chce. A kvůli tomu se později dostane do kontaktu s Araby a díky horkému slunnému dni a zatemnění mysli vystřelí.

Velmi mnoho absurdity je i v samotném soudním procesu. Zásah „orgánů spravedlnosti“ však můžeme vidět již v první části knihy v situaci, kdy policie musí zasáhnout při potyčce Raymonda, který bije svou přítelkyni. Ztloukl ji do krve, a přesto vyvázne jen s napomenutím. Zde cítíme něco absurdního a stejnou absurditu cítíme i z výpovědí svědků.

Této absurdnosti napomáhá ještě to, že Meursaultův advokát od samého začátku (a téměř i do samého konce) nepochybuje o příznivém výsledku. Přesto se již výslech začíná točit kolem věcí, které s případem zdánlivě nesouvisí. Toho si záhy všimá i samotný Meursault:

„Upozornil jsem ho, že to s mým případem nemá co dělat, ale on jen podotkl, že jsem zřejmě nikdy neměl co dělat se spravedlností.“ (s. 61)

Absurdita graduje v den posledního zasedání soudu. Je tradičně horký den a vzhledem k ročnímu období a jinému, vážnějšímu případu na programu se předpokládá, že líčení bude rychlé a nezajímavé.

³ cit.dle: http://mael.monnier.free.fr/bac_francais/etranger/abscamus.htm

Při líčení se v jednu chvíli přenáší obvinění i na jiné osoby (proč správce na pohřbu také kouřil cigaretu?), které ještě Meursault ve své prostotě a upřímnosti hájí. Teprve po několika svědcích, kteří s vraždou nemají nic společného, se na řadu dostává Raymond.

Ačkoliv průběh samotného procesu působí poněkud zvláště, z celého výslechu nemáme pocit, že by šlo o zkreslování skutečností či vykonstruovaný proces. Vše, co je zde řečeno, je pravda. Nikdo nelhal a ozývají se i obhajoby Meursaulta, k nimž soud přihlíží. Také obhájce často namítá, jak absurdní jsou úvahy soudu, a tyto snahy nezůstávají bez povšimnutí. Přesto od prokurátora zazní závěr: je vinen.

Teprve nyní jako by se Meursault probral a uvědomil si, o co tady jde. Sám se snaží do procesu zasáhnout, ale je mu to zakázáno. Uvědomuje si absurditu toho všeho, a nejen on:

„Tak jak to vlastně je, je obžalován proto, že pochoval matku, nebo že zabil člověka?“ (s. 85)

Meursault je nakonec obviněn, že morálně zabil svou matku. I po závěrečné řeči však advokát věří, že vše dobře dopadne:

„Přišel za mnou advokát: byl neobvykle řečný a hovořil se mnou tak důvěrně a srdečně jako nikdy předtím. Domníval se, že všechno dobře dopadne a že si to odbudu několika lety vězení nebo káznice.“ (s. 93)

V závěru je oznámen rozsudek – setnutí hlavy. Nikdo nemá, co by k tomu dodal.

6 Vedlejší postavy

6.1 Salamano

Jedná se o starého souseda, který se do jisté míry podobá Meursaultovi. Tento muž žije pouze se svým psem, k němuž má velmi zvláštní vztah. Oba jsou patrně fyzicky nevzhlední, dle popisu se jeden druhému podobá, ale jak je řečeno: „Vyhlížejí jako z jednoho plemene, a přece se nesnášejí.“ (s. 28)

Stařec psa bije, týrá a nadává na něj. Nevidí jeho potřeby a ani je nechce vnímat. Přesto je to jediný jeho přítel, s nikým jiným se nebaví, nikoho jiného nemá. To vidíme zřetelně ve chvíli, kdy se mu pes zatoulá a on začíná propadat beznaději a objeví se v něm cit.

V čem se podobá Meursaultovi? I on je na první pohled netečný k okolí, nemá příliš přátel a nezajímá se o to, co druzí potřebují. Jeho okolí ho u soudu posuzuje jako někoho bezcitného díky tomu, jak se choval na pohřbu své matky. Teprve když je Meursault uvězněn a začíná přemýšlet o tom, co ztratil, zasteskne se mu po běžném životě a uvědomí si, co ztratil.

Další možná interpretace této podobnosti spočívá ve vztahu: Salamano – pes a Meursault – matka. Připomenu jen tuto podobnost – Salamano vlastní psa, ke kterému se nechová dobře, a jeho okolí ho za to odsuzuje, ale když o něj Salamano přijde, své city dá najevo a ukáže se, že to pro něj byl blízký tvor. Meursault zase přijde o svou matku, ke které jistě vztah má, ale svými projevy spíše budí dojem, že je k ní bezcitný a že mu na ní nezáleží.

6.2 Raymond

Raymond je jednou z nedůležitějších postav, neboť ačkoliv se s Meursaultem příliš neznají, právě díky němu se zaplete do vraždy Araba. Raymond je také takový „vyvrženec“ společnosti, má pochybnou pověst a Meursault se s ním začne přátelit možná i z dlouhé chvíle, bez možnosti výběru.

„Napadlo mě, že bych si nemusel sám vařit, a tak jsem přijal.“ (s. 29)

Raymond má problémy s jednou svou milenkou, což vyvrcholí tím, že ji zbije. Meursaultovi pak podá příběh tak, že je vlastně nevinný, a argumentuje natolik přesvědčivě a bezelstně, že i čtenář může začít pochybovat, kdo se vlastně dopustil něčeho špatného. Meursault mu tedy pomůže jako svědek na policii a na důkaz vděku je pozván na výlet k moři.

Zde jen opět připomínám jistou míru absurdity, kterou můžeme cítit, neboť ačkoliv šlo o poměrně závažný a jasný čin, Raymond vyvázne velmi dobře a téměř bez následků.

Nicméně Raymond se zachová jako pravý přítel a následně při soudním procesu s Meursaultem za ním stojí a pokouší se mu pomoci.

6.3 Marie

Je žena, se kterou Meursault naváže poměr. Skrze vztah k ní vidíme, jak Meursault pohlíží na takové hodnoty, jako je láska a manželství.

Meursault k Marii chová jisté city, je mu s ní příjemně a je to právě ona, kdo mu ve vězení začne velmi chybět, přesto ji odmítá jako životní partnerku a odmítá i její snahy vzít se. Možná nejde ani tak o odmítnutí Marie jako ženy, jako spíše o naprostou lhostejnost ke společenským hodnotám (v tomto případě k manželství).

„A já jí vysvětlil, že na něčem takovém ani dost málo nezáleží, a jestli si to přeje, můžeme se vzít.“ (s. 42)

Marie také evokuje jisté souznění s přírodou, které u Meursaulta můžeme cítit – většina jejich společných „scén“ se odehrává u moře, kde Meursault neodolá její fyzické přítomnosti, a v této situaci cítí splynutí s přírodou, cítí harmonii s přírodními živly: mořem a sluncem.

Jejich vztah je zajímavý – i přesto (nebo spíše právě proto?), že Meursault řekne Marii, že ji nemiluje a že je mu jedno, zda se vezmou. Marie ho stále miluje. Paradoxně ve chvíli, kdy si Meursault uvědomí, že k Marii něco cítí a život s ní je příjemnější, o ni fyzicky přijde.

„Řekl mi, že tu tráví soboty a neděle a celou dovolenou. ‚Se ženou, to se rozumí,‘ dodal. Žena se právě smála s Marií. Snad poprvé jsem pomyslel vážně na to, že se ožením.“ (s. 49)

Právě ve vězení si Meursault uvědomuje, v čem spočívá trest odnětí svobody: a to v tom, že člověk nemůže mít věci, po kterých touží.

7 Přírodní živly

7.1 Moře

Představuje v tomto díle kontrast, nebo možná doplněk elementu slunce. V moři se Meursault cítí uvolněně a svobodně, voda je také první místo, kam se po pohřbu vypraví. V moři jakoby zapomíná na problémy všedního života, čas se pro něj zastavuje a v těchto okamžicích splývá s přírodou.

Určitě nelze opomenout evokaci mateřských citů, které hrdina prožívá, právě v kontaktu s mořem, s čímž korespondují i pojmy pro tato slova ve francouzštině (la mer – moře, la mère – matka).

7.2 Slunce

Slunce nás provází celým příběhem. Již na první stránce nás Meursault seznamuje s tím, že mu „bíl do očí sluneční odraz“ (s. 9)

Většina příběhu se odehrává za prudkého slunce, které vyvolává únavu a téměř zatemnění mysli. Slunce Meursault vnímá ve všech situacích – znepríjemňuje mu například i samotný pohřeb matky. Proti jeho prudkému žáru se brání osvěžením v moři, které bere jako vysvobození z horké výhně.

Slunce vnímá velmi intenzivně při výletu na pláž a zmiňuje se o tom, že ten den „slunce pralo do písku“ (s. 51) a málem ho uspalo. Na chvíli se mu podaří z něj uniknout, ale kolem poledne, kdy je jeho žár jistě největší, ho již opět popisuje jako vražedné. Zdá se, že v tu chvíli Meursault nedokáže téměř nic jiného vnímat. Se sluncem se mu také spojí pohřeb matky, při kterém – zdá se – stejně páliho.

Vypadá to, že i díky slunci se rozhodl zůstat na pláži – nebýt něj, odešel by pryč, slunce ho tedy téměř ochromilo a ovládlo:

„Napadlo mě, že stačí udělat půlobrat, a bude po všem. Ale zezadu se na mě tiskla celá pláž a tetelila se sluncem.“ (s. 55)

A právě v tu chvíli, kdy už není schopen vnímat téměř nic jiného než jeho ohnivé pálení, stiskne Meursault spoušť a slunce je v podstatě označeno za viníka vraždy.

Se sluncem se ale setkáváme i ve zbytku příběhu (koneckonců tím, že Meursault spáchá zločin, se příroda nezmění a slunce nepřestane svítit).

Avšak slunce Meursault vnímá spíše zprostředkovaně – nemá kde cítit jeho záři, ve vězení a v soudní síni pociťuje spíše už jeho projevy, tedy nesnesitelné horko, za které může. Ačkoliv pouze konstatuje přítomnost těchto jevů, cítíme, jako by slunce bylo Meursaultovým nepřítelem a mohlo za vše, co se stalo. Konečně i samotný Meursault ve své obhajobě obviňuje slunce:

„Vyhrkl jsem, že to bylo kvůli slunci.“ (s. 90)

Po rozsudku motiv slunce z příběhu mizí. Meursault konečně pochopil realitu a probral se ze svého dosavadního života. Slunce už pro něj nemá takový význam, protože s ním nepřichází do kontaktu, už ho tak „nemučí“. Nebo si možná Meursault konečně začíná uvědomovat problémy života a jeho budoucnosti, a taková přirozená věc, jako je žár slunce, pro něj už přestává být něčím, co ho v životě ovládá.

Slunce může být také interpretováno jako pohanský symbol, a to především v situacích, kdy se spolu s Marií v záři slunce oddávají v moři fyzickým rozkoším.

„Existencialismus je filosofie a literaturou úzkosti a lidí úzkostných.“⁴

8 Meursault

8.1 Osobnost

Meursault je hlavním „hrdinou“ příběhu. Příběh také sám vypráví. Nicméně jaký ve skutečnosti je? A jak vypadá?

Knihou nám toho o něm příliš neodhaluje. Pokud bychom se zaměřili na jeho fyzický vzhled, nevíme o něm téměř nic. Pouze z toho, jak snadno se mu podaří navázat kontakt s Marií, můžeme usuzovat, že bude patrně pohledného vzhledu.

I o jeho osobním životě, ačkoliv hrdina popisuje příběh svými očima, se téměř nic nedovíme. Víme, že vykonává jakési úřednické zaměstnání, otce neznal a o matku právě přišel.

Z prvních stránek příběhu nám Meursault spíše popisuje okolí, než aby nám odhalil jakékoli názory na ně či soudy o něm. Klade důraz na popis barev, ale o druhých lidech a o něm samém se toho vcelku příliš nedozvídáme. Jestliže bych měla vystihnout, jak na mě Meursault působí, charakterizuje ho určitě nejistota, kterou dává najevo svým chováním. V mnoha situacích neví jak se chovat, nebo si spíše není jistý tím, co od něho okolí očekává. On sám jako by se bál udělat to, co cítí, a k ostatním se chová téměř podlézavě. Pokud sledujeme některé jeho asociace či myšlenkové pochody, připadají nám absurdní. Když čeká na pohřeb, vzpomíná na kolegy z kanceláře a srovnává jejich hroznou situaci (musí do práce) se svou (je v krásné krajině). Místo abychom cítili nějakou jeho lítost, snad i zoufalství ze samotného pohřbu, vidíme jak Meursaulta často přemáhá spánek, jak přestává vnímat, co se kolem děje, a pokud něco vnímá, tak jsou to nepodstatné detaily.

Na jedné straně je Meursault charakterizován jako ten, kdo žádosti svého okolí nevnímá a kdo jedná vůči druhým pasivně, ale z některých jiných zmínek v knize zase naopak vidíme, že někdy až přehnaně uvažuje o tom, jak působí na druhé:

⁴ ČERNÝ, V.: *První a druhý sešit o existencialismu*, s. 36.

„Šéf si samozřejmě řekl, že takhle budu mít s nedělí čtyři dny volna, a z toho radost mít nemohl.“ (s. 21)

Můžeme si vybrat, jak na Meursaulta budeme pohlížet: jakožto na neschopného člověka, který se snaží všem zavděčit a je mírně zaostalý, řekněme asociální, či na něj můžeme nazírat jako na někoho moudrého a inteligentního, neboť jeho okolí ho za takového považuje.

Eva Beránková, která se zabývala studii o A. Camusovi, tuto skutečnost shrnuje větou: „Máme tedy před sebou blázna neschopného plnohodnotných sociálních vztahů, nebo jakéhosi orientálního mudrce povzneseného nad absurdní lidské hemžení?“⁵

Na tuto otázku neexistuje jednoznačná odpověď, každý z uvedených názorů má argumenty pro i proti. Vnímáme hlavně to, že se Meursault od ostatních odlišuje a že se snaží tuto odlišnost změnit a zařadit se mezi ostatní:

„Byl bych si ho přál ujistit, že jsem jako všichni ostatní, navlas jako všichni ostatní.“ (s. 61)

Naproti tomu se v některých situacích staví proti konformismu a působí jako „černá ovce“. Sám Meursault to však tak nevnímá: „... neviděl jsem žádný důvod, proč bych měl svůj život měnit.“ (s. 42) Ze sociologického hlediska je pak delikventem, tedy někým, koho společnost považuje za nežádoucího a touží se ho přirozeně zbavit.

Meursault nám svůj svět popisuje jakožto něco mechanického. I když popisuje ruch živoucího města a jeho dynamiku, jeho popis je statický a jakoby odlidštěný. Ač Meursault někdy přemýšlí, jak působí na druhé, sám si nedělá příliš velké starosti s tím, jak na druhé působí jeho přátelé. To je zvláště patrné ze vztahu s Raymondem, ve kterém cítíme, že Meursault je skutečně povznesen nad to, co si druzí myslí:

„U lidí vcelku není ani dost málo oblíbený. Ale se mnou se baví často a sem tam ke mně přijde na chvíli posedět... Ostatně ani nemám důvod, proč s ním nemluvit.“ (s. 29)

Možná je to proto, že Meursault sám příliš neusiluje o vztahy s druhými:

„Nezáleželo mi na tom, jestli jsem jeho kamarád.“ (s. 32)

Další z těch mála věcí, které můžeme o Meursaultovi odhalit, je to, že fyzické potřeby často převažují nad jeho citovými, respektive že vzhledem k vnějším fyzickým podnětům se jeví jako bezmocný. Stává se pak jakousi loutkou v jejich rukou. Je to patrné od počátku knihy, kdy se často nechá pod vlivem přírody unést do snění.

⁵ BERÁNKOVÁ, E.: *Cizinec, aneb justiční vražda jedné moderní „sfingy“*, in Camus, A.: *Cizinec*. Garamond: Praha, 2005, s. 114.

Podobně i při samotné vraždě cítíme, že je jaksi mimo realitu. A při návštěvě Marie ve vězení se soustředuje více na podněty z okolí než na samotnou návštěvu. Ostatně sám Meursault tento fakt přiznává: „Já mu ale přesto vysvětlil, že vzhledem k mému vrozenému založení bývají mým citům často na překážku fyzické potřeby.“ (s. 60)

Něco málo o jeho osobnosti se dovídáme i od soudce, který popisuje, jak Meursault působí:

„Nejdřív mi řekl, že mě lidé popisují jako člověka zamklého a uzavřeného.“ (s. 61)

Co se provinění týká, Meursault si sám jeho následky hned neuvědomuje. I ve vězení myslí jako svobodný, teprve po čase si navykne mít „myšlenky vězně“. V této chvíli si také vzpomíná na matku a její rady.

Po oznámení rozsudku jsou první Meursaultovy myšlenky upřeny k tomu, jak se na něj dívají druzí. Teprve při vědomí své budoucnosti začíná mít zájem o to, co se kolem něj děje – přemýšlí, zda se dá nějak uniknout smrti. Ačkoliv je smířen s tím, že každý člověk musí zemřít, myšlenka smrti všeobecně je zřejmě pro něj něčím odpudivým a nepříjemným. To můžeme vidět například z jeho úvahy o trestu smrti, když pro odsouzené užívá slovo „pacienti“, ne tedy slovo s konotací někoho společensky nebezpečného, ale někoho nemocného; pacient v podstatě nemůže za svou nemoc.

V tuto chvíli poodhaluje svoji osobnost – vidíme, že se v něm přeci jen něco bouří, nahlížíme do jeho myšlenek, dokonce nám prozrazuje několik detailů o svém otci. Cítíme zoufalost člověka, který každou noc očekává příchod dozorců, a tím i konec svého života. V těchto vypjatých momentech se mu pokouší ulehčit závěr života kaplan s myšlenkou, že víra v Boha by mu zajistila alespoň nějakou naději v bezvýchodné situaci. Meursault ho nicméně odmítá a tuto situaci vidí v jiném světle – nechce útěchu od kaplana, nabídka boží milosti mu přijde směšná, neboť k smrti jsme odsouzeni všichni, byť za jiných okolností.

„Co je mi do smrti jiných, do lásky k matce, co je mi do jeho Boha... I na ostatní dojde a jednoho dne budou odsouzeni. I jeho odsoudí.“ (s. 104)

Meursault je tedy zároveň i hlavní „záhadou“ této knihy, nedisponujeme jasným stanoviskem jak se na něj dívat a nechápeme všechny jeho činy. Svým chováním ale ohrožuje stabilitu společnosti, její normy a hodnoty, a snad právě proto ho musí společnost zlikvidovat, aby „nenakazil“ ostatní.

8.2 Vztah s Marií

Stejně jako Meursault neusiluje o vztahy s přáteli, zřejmě mu ani moc nezáleží na vztazích se ženami.

Když se ho Marie táže, zda ji miluje, odpovídá jí naprosto bez nějakého pocitu viny, že zřejmě ne. Nezáleží mu na tom, zda si ji vezme; manželství hodnotí jako nevážnou záležitost. Hodnoty společnosti jako by pro Meursaulta neplatily, neřídí se tím, čím ostatní lidé. Ne snad proto, že by chtěl proti tomu protestovat, ale necítí to tak a nechce se chovat pokrytecky.

Když Marii ve vězení nevidí, časem na ni zapomíná, a když si pak na ni po dlouhé době přece jen vzpomene, není to s nějakou nostalgií, spíše přemítá o tom, zda ještě žije.

„Po dlouhé době jsem zase myslel na Marii... Taky mě napadlo, že by mohla být nemocná nebo mrtvá. Na tom přece nebylo nic zvláštního.“ (s. 100)

Na čtenáře může tento postoj působit šokujícím dojmem. Ne však pokud přihlídneme ke stanovisku samotného existencialismu k lásce. Tu totiž definuje následovně:

„Usiluje v subjektu sice o sám subjekt, ale je ochočením jeho, spoutáním, redukcí na subjekt můj; v podstatě milujeme v milovaném jen samé sebe; láskou proměňujeme druhého v něco, čím on není, tedy vzhledem k němu na věc. Láska nakládá s milovaným jako s věcí, ač jej chce přitom jakožto subjekt.“ (Černý, 1992, s. 45)

8.3 Vztah k matce

Již od počátku je patrný zvláštní vztah Meursaulta k matce. Ponechme teď stranou interpretace psychoanalytiků, kteří tento vztah popisují jakožto Oidipovský komplex. Nicméně i očima běžného čtenáře můžeme vnímat, že něco není v pořádku.

Otázku absence jakéhokoliv smutku jsem už zmínila, připomenu znovu několik situací, kdy Meursault na pohřbu usíná a myšlenkami se toulá úplně někde jinde. Zarážející je však to, že čtenář má pocit, jako kdyby si smrt matky kladl za vinu. Ne snad proto, že ji do útulku umístil, v tom má čisté svědomí a necítí to i přes názory okolí jakožto chybu. Tento pocit viny je tedy o to absurdnější, že nemá z čeho pramenit. Přesto vidíme, jak se Meursault často sám před sebou ospravedlňuje a několikrát málem

řekne nahlas, že za matčinu smrt nemůže. Možná tato snaha vychází z toho, že mu vadí, když je středem pozornosti – na pohřbu ho ostatní litují a očekávají od něho projevy lítosti a smutek, tedy emoce, které on sám necítí.

Na matku však často vzpomíná, vybaví se mu v situaci, kdy slyší sousedův pláč, nebo při přemítání ve vězení. Přesto tyto okolnosti musí vyvstat pouze z jeho iniciativy, jakmile se okolí snaží z něj dostat nějakou výpověď o tom, co k matce vlastně cítil, setkává se s nezdarem a neúspěchem.

8.4 Cizinec

Zde se dostáváme k otázce, jak interpretovat titul knihy.

Člověk je v této knize chápán jako osamělé individuum, jehož existence bez Boha a víry ve spasení se jeví jako nesmyslná.

Hlavní hrdina je cizincem v lidském kolektivu, ale i ve svém životě – jen se pudově přizpůsobuje a život pasivně registruje. (Macura, 1988)

Meursault je skutečným cizincem ve světě, ve kterém žije. Není zde ukázáno proč zrovna on a ani zde není patrné, že by si to zavinil sám. Je tedy spíše stavěn do role oběti, ať už v případě vraždy, které se pod tlakem dopustil, nebo i v případě oběti společnosti, kdy se svým chováním vyčleňuje ze společnosti a stává se tak terčem nesouhlasu okolí.

„Při loučení jsem mu dokonce málem podal ruku, ale včas mě napadlo, že mám na svědomí lidský život.“ (s. 59)

I vedlejší postavy symbolizují bloudění kolem základních životních hodnot. Například starý Salamano neustále hledá nenáviděného ztraceného psa. Nebo žena „automat“, která řídí svůj život dle rozhlasového programu.

Meursault nicméně chce žít upřímně. Nechce být pokrytecký a dělat to, co od něho druzí očekávají, pokud on to tak necítí. Necítí potřebu vyjadřovat někomu city, brát si ženu, se kterou žije, nechce kariérní růst – nezáleží mu na tom: Tak proč by to dělal? Tento pasivní postoj vůči společnosti je ale právě oním proviněním, za které je odsouzen.

8.5 Je Meursault vinen?

„Revoltující člověk nemá právo zabíjet.“ (Blecha, 2004, s. 198)

Tot jedna myšlenka z koncepce filosofie existence. I z tohoto zorného úhlu je zřejmé, že Meursault je vinen. Vinen z vraždy. To nikdo nepopírá, sám Meursault to přiznává. Nicméně za co je skutečně odsouzen? Soud ho totiž nesoudí za vraždu Araba, ale za to, že „matku pohřbíval se srdcem zločince“. (s. 85)

Meursault je vlastně odsouzen za to, že se neumí chovat, nemá city a že je tedy, jak už bylo výše řečeno, pro společnost nebezpečný.

Sám Camus řekl: „Shrnul jsem *Cizince* již dávno jednou větou, která mi jako taková připadá velmi paradoxní – V naší společnosti každý člověk, který nepláče na pohřbu své matky, riskuje, že bude odsouzen k smrti. – Chtěl jsem jen říci, že hrdina byl odsouzen, protože nehrál hru...“ (Camus, 1966, s. 182)

Otázkou však zůstává – může za to? Meursault na začátku knihy říká: „Člověk je tak jako tak vždycky trošku vinen.“ (s. 22)

Možná by stačilo, kdyby přistoupil na onu „hru“, kterou od něj jeho okolí očekává. Kdyby předstíral, že něco k matce cítí, a kdyby předstíral, že mu chybí, možná by soud dopadl jinak. Vždyť když se podíváme na příběh Raymonda, který se také dopustil nepochybně zločinu, je patrné, že stačilo předstírat, jak svého činu lituje, a vše bylo vyřešeno. Ale mohl by Meursault s tímto pocitem žít? Do jeho osobnosti příliš nepronikáme. Troufám se však odhadnout, že Meursault by dovedl žít s pocitem, že lhal (vždyť i při svědectví u Raymondova případu odsouhlasí něco, o čem ani neví, zda je pravda). Nedovedl by ale žít *tímto způsobem*. Je mu to prostě cizí, neumí to. Meursault tak v druhé polovině díla přechází od nihilistického postoje ke stanovisku pasivní rezistence. Není ještě člověkem revolty, ale právě tím cizincem, který žije mezi cizinci a sám hodnoty života také neobjevil, je tedy také cizincem. (Černý, 1992)

Zda je člověk vinen za to, že neumí žít tak, jak od něj okolí vyžaduje, je myslím už dlouhou dobu aktuálním problémem a tématem mnoha děl. Řada příběhů vychází z podobné zápletky: hlavní hrdina se odlišuje a je vyloučen ze společnosti. Domnívám se, že Camusovo dílo vychází ze stejného motivu pouze přizpůsobenému dnešnímu jazyku, podanému tak, aby na sebe pokud možno upozornil. Podívejme se, co nám k tomu říká samotný existencialismus:

„Svět objektivní zajisté jest, a jest jediný a neredukovatelný na subjekt: ale jest nesčíslněkrát poznáván a interpretován, pokaždé jinak a pokaždé pravdivě.“ (Černý, 1992, s. 32)

Snází se nám tedy ukázat, že pokud někdo interpretuje normu jinak, není to automaticky chyba. Je to jen jiný názor, nikdo nemá právo říkat, který je správný, a ani fakt, že za tímto názorem nestojí většina, ho nevyčleňuje jako chybný.

Můj názor na tuto problematiku není jednoznačný. Na jednu stranu si myslím, že člověk nemůže za to, jestliže se v něčem odlišuje. Pokud budeme k druhým tolerantní i přes tyto odlišnosti, umožní nám vedle sebe žít. Vždyť kdybychom měli za každou odlišnost někoho odsoudit stejně jako Meursaulta, myslím, že by moc lidí na světě nezbylo. Je velmi lehké chyby na druhých objevit, ale velmi náročné a nepopulární je naučit se tyto odlišnosti akceptovat.

Na druhou stranu si člověk nemůže myslet, že ať udělá cokoli, měli by ho všichni tolerovat. Do jisté míry se každý musí něčemu podřizovat, v něčem přemáhat a dělat něco, co se mu nelíbí, aby byla možná existence v tomto světě.

Otázkou tedy spíše je, jakým normám se máme podřizovat. Meursault se podřizuje zákonným normám (tedy až na samotnou vraždu), ale odmítá se podřizovat těm nepsaným normám společnosti. Těm, jejichž nedodržování nikomu neublíží a nikoho neohroží. Z tohoto hlediska shledávám Meursaulta jakožto nevinného. Nicméně neříkám, že je to pro něj omluva a že se některým citům nedá naučit. Ale přitom bych si nedovolila člověka, který to nedělá, odsoudit.

Pokud je v tomto ohledu Meursault nevinný, je tedy ještě něco jiného (nebo někdo jiný), co podmiňuje jeho odsouzení?

Opět si nejdříve musíme vymezit pojem odsouzení *za co*, neboť i podle toho se budou lišit odpovědi. Shrňme si oba přestupky: jeden proti zákonu, druhý proti normám společnosti.

Zaměříme se nejprve na samotnou vraždu. Zde je Meursault vinný. Není o čem pochybovat. Přesto se však můžeme ptát: proč zabil? Co ho k tomu vedlo, vždyť toho člověka ani neznal!

Pokud bychom měli pojmenovat viníka, naše první myšlenky budou jistě směřovat ke slunci. Už jsem se zmínila, že je Meursault velmi ovlivňován tím, co se děje kolem něj, často je tím až paralyzován. A také na pláži při samotné vraždě cítíme, že slunce Meursaulta přemůže, že není schopný rozumně uvažovat či myslet, a v důsledku toho

stiskne spoušť. Přesto konstatovat, že za vše může slunce, zní poměrně absurdně. To přiznává i sám Meursault:

„Vyhrkl jsem, že to bylo kvůli slunci, a přitom se mi trochu zamotala hlava a já i uvědomoval, jak směšně vypadám.“ (s. 90)

Nicméně jak se do této situace dostal?

Vše začalo jeho přátelstvím s Raymondem. Dalo by se říci, že Meursault udělal dobrý skutek – bavil se s člověkem, kterého druzí odmítají a jímž společnost opovrhuje, a byl za to potrestán. Možná by se tento problém dal shrnout slovy, že se „chytil špatné společnosti“. Neměl se tedy s ním začít přátelit?

Připomeňme si východisko existencialismu:

„Do situace se přímo rodíme, aniž jsme si ji vybrali: doba, místo na světě, prostředí společenské, rodina, zatížení, stav tělesný, povaha, to vše je mi prostě dáno a vytváří můj svět, všem ostatní nepodobný, a jehož konkrétní jedinečnost se ještě zvyšuje v takzvaných „situacích mezních“, jako jsou boj, bolest, hřích, nebezpečí, smrt, tak zajisté tváří v tvář smrti se každý – s nikým nesrovnatelně – projeví reakcí zcela individuální, jež odhalí jeho pravdu.“ (Černý, 1992, s. 31)

Sám Camus naznačoval, že se situací je třeba se poprat a vyrovnat.

A to Meursault udělal. Přijal situaci takovou, jaká je, jeho vlastní existence ho zavedla až k vraždě, a tak se tedy s tím vypořádal. To koresponduje i s další myšlenkou, a to: „člověk je odpověden za všechny své činy“ (Černý, 1992, s. 26)

To jsou tedy „činitelé“, které možná mohly za to, že Meursault zabil. Ale ovlivnil někdo i samotný proces?

Jedním z hypotetických viníků by mohli být například novináři. Připomeňme, co sám jeden řekl:

„Víte, trochu jsme ten váš případ rozmázli. Léto bývá pro noviny hladová sezóna. Mohla nás vytrhnout jen tahle vaše záležitost a ta otcovražda.“ (s. 76)

Můžou tedy za to i oni, protože potřebovali případ „rozmáznout“? Nebo můžeme úvahy posunout ještě dále – mohlo za to samotné léto (opět se zde vracíme k motivu slunce)? Vždyť v jiné roční době by novináři měli třeba dost jiných případů a nemuseli by tento případ tolik rozebírat. Zase podivná shoda náhod – nebo se opět slunce postavilo proti Meursaultovi? A mohl vůbec Meursault ještě něco s případem dělat?

Již jsem uvedla, že možné to zřejmě bylo, kdyby se zachoval jinak. Svou šanci snad ztratil již v samém začátku vyšetřování. Při tomto zasedání s vyšetřujícím soudcem byly

vzneseny otázky víry a soudce dal průchod svým emocím, když od Meursaulta neslyšel, co by si přál. Meursault je však i v této situaci pravdomluvný, nic nehraje a nechce se před někým přetvařovat kvůli tomu, aby splnil očekávání. Možná již zde je nad ním rozsudek vyneseno:

„Bud' jak bud' se ráz výslechů pozvolna měnil. Soudce jako by o mě ztratil zájem a měl můj případ zařazený.“ (s. 64)

Podívejme se však ještě jednou, jak byl Meursaultův případ hodnocen:

„Můj případ je prý choulostivý, nicméně nepochybuje o příznivém výsledku, věnujili mu svou důvěru.“ (s. 60)

Že by právě ona důvěra, kterou Meursault odmítal „věnovat“ komukoliv, byla to, co ho odsoudilo? Vždyť kdyby pěstoval důvěrné vztahy s ostatními, sděloval jim své pocity, myšlenky a problémy, mohla obhajoba dopadnout úplně jinak. Díky své strohosti však každý, byť se upřímně snažil, řekl na jeho obhajobu jen něco velmi povrchního; něco, co mu rozhodně nepřilepšilo.

8.6 Meursaultův pohled

Jak svůj případ hodnotí sám hlavní hrdina?

Již během procesu vidíme, že důvěřuje tomu, že soud postupuje spravedlivě a že jedná logicky. I během samotné řeči obžaloby s některými výroky či formulacemi souhlasí. A dělá to poměrně ochotně.

„Všechno, co říkal, bylo logické.“ (s. 88)

Navíc se můžeme podívat i na to, jak se Meursault dívá na otázku viny u jiných lidí. K tomu nám poslouží příběh o Čechoslovákovi, který si připomíná ve své cele. Stručně řečeno jde o tragickou vraždu vlastní rodiny z touhy získat peníze. Tento motiv použil Camus i ve své hře *Nedorozumění* a nechává na čtenáři (či divákovi), aby zvážil, kdo za tragédii může. Nicméně v *Cizinci* se Meursault k případu vyjadřuje a ojedinele k němu připojuje své hodnocení. A je poměrně nekompromisní: „Tak jako tak si to ten nocležník podle mého zasloužil, myslím, že si člověk nikdy nemá zahrávat.“ (s. 73)

Meursault svou vinu za vraždu přiznává. Svou vinu za chování ve společnosti však ne. Nebo ještě jinak: svou vinu v tomto ohledu si neuvědomuje. Cítí, že proces se vždy

neubírá směrem, jakým by měl, ale ví, že zabil a že zasluhuje trest. Přesto nikde v knize nenajdeme úvahy o tom, zda si uvědomuje svou vinu za provinění ve společenském ohledu.

Také zde je však dobré pamatovat na zásadu, že: „metodou existencialismu není vysvětlování“. (Černý, 1992, s. 31)

9 Autobiografičnost, literární zdroje a vybrané interpretace

Příběh *Cizince* se často označuje za autobiografické dílo. Zároveň v něm najdeme prvky, které můžeme vidět i v jiných Camusových dílech. Co tedy ovlivnilo vznik *Cizince*? Do jaké míry jsou tu autobiografické prvky? A kde všude můžeme s ním najít nějaké spojitosti?

Na tyto otázky se teď s pomocí některých interpretací pokusím odpovědět.

Vývoj *Cizince* můžeme hledat hned v několika zdrojích, a to v románu *Šťastná smrt*, na kterém Camus pracoval v letech 1935–1937, i když byl vydán až po jeho smrti, v roce 1971.

Camus tento román psal v době velmi těžkých životních okolností, na něž reagoval tím, že dal vzniknout postavě Meursaulta, člověka, kterým možná v podvědomí chtěl být. Z tohoto románu převzal Camus některé postavy (Célesto, Pérez), ale i motiv vraždy, viny a trestu. Camus si však byl vědom slabin svého díla (např. kompoziční nedostatky, nadmíra postav, které nemají příliš velký význam v celém ději atd.) a odmítal jeho vydání. Využil tedy především motivy ve své další tvorbě, mimo jiné právě v *Cizinci*.

Z názorů Alberta Camuse můžeme vyvozovat, že byl bojovníkem proti trestu smrti. A tento postoj se snažil uplatnit i v *Cizinci*, jakožto příběhu justiční vraždy, tedy vraždy spáchané prostřednictvím soudního systému, který má ve čtenáři vyvolat zamyšlení, či snad i odpor k tomuto systému.

Postoj proti trestu smrti má hned několik zdrojů. Prvním je příhoda Camusova otce, který se kdysi vypravil podívat se na popravu s očekáváním pocitu zadostiučinění při odsouzení vraha. Místo toho se však u něj dostavily spíše negativní pocity vyvolané veřejnou popravou, které vedly k odmítnutí tohoto druhu smrti.

Dále to byl příběh spojený s veřejnou popravou vraha Wiedmanna (16. června 1939 ve Versailles), kdy se v místě popraviště údajně shluklo tolik lidí toužících vidět smrt, že to přimělo francouzské úřady již neprovádět popravy na veřejnosti.

A nakonec i sám Camus pracoval jako reportér při soudních přelíčeních, což jistě na jeho názory mělo také vliv.

9.1 Literární zdroje

K třem nejdůležitějším zdrojům, které jsou v souvislosti s *Cizincem* často citovány, patří Stendhalův román *Červený a černý*, v němž se hlavní hrdina Julien Sorel během procesu cítí rovněž cizincem a v závěru odmítne přijmout milost od společnosti a raději volí smrt.

Dále jsou to *Bratři Karamazovi* F. M. Dostojevského, konkrétně závěrečný Dmitrijův soud, tedy samotný postup soudního procesu.

Třetí inspirací je Kafkův *Proces*, ve kterém Josef K. čelí vykonstruovanému soudnímu procesu, je obviněn, a přitom neví z čeho, nakonec odsouzen, a neví za co. Sám Camus o tomto románu napsal:

„V procesu je Josef K. obviněn. Leč on neví z čeho. Nepochybně se chce bránit, netuší však proč. Advokátům připadá jeho případ složitý. Po celou tu dobu však K. dál miluje, živí se a čte noviny. Pak je souzen.“ (Camus, 2006, s. 118)

Také zde nám soudní proces připadá absurdní, zmanipulovaný a nespravedlivý.

Cizinec je ale propojen i s díly samotného A. Camuse, například s divadelní hrou *Nedorozumění* nebo i s *Moru*.

Hlavní zápletku divadelní hry *Nedorozumění* Camus konkrétně shrnuje v části, kde Meursault ve vězení nalézá kus starých novin, na nichž je příběh, který se dle jeho mínění odehrál v Československu (tato tragédie vycházející ze skutečných událostí se však odehrála v Srbsku, možná tím Camus chtěl manifestovat svojí nelibost k Praze, kterou podle různých záznamů cítil).

V *Moru* je zase zmínka o zatčení mladého muže, který na pláži zabil Araba.

9.2 Vybrané interpretace

Ačkoliv román není počtem stránek obsáhlý, díky povaze protagonisty umožňuje celou řadu interpretací. Asi nejzákladnější otázka, která není v díle zodpovězena, je, zda je Meursault vinen. Následující interpretace přejímám od Evy Beránkové, která výklady jiných autorů zpracovala a shrnula ve svém doslovu k *Cizinci*.

První pokus o interpretaci můžeme zasadit do tzv. „*koloniálního kontextu*“.

Tuto interpretaci je třeba spojit s historickými událostmi. V roce 1962 byla v Alžírsku vyhlášena dohoda o příměří, která zahrnovala mimo jiné ponechání 80 000 francouzských vojáků na území Alžírsko po dobu 3 let.

Po podpisu dohod sice formálně existovalo příměří, ale v zemi nadále operovaly jednotky Organizace tajné armády, tedy alžírští vzbouřenci francouzského původu, kteří na rušná místa alžírských měst umísťovali plastické trhavy a v srpnu 1962 dokonce uspořádali atentát na Charlese de Gaulla.⁶ Vztahy zde tedy byly stále napjaté a někteří kritici vidí jejich odraz v románu – běloši tu vystupují pod konkrétními jmény, kdežto ostatní většinou nejsou nijak identifikováni, spíše jen etnicky. Nejsou identifikováni ani povahově; nevíme, co cítí, jak smýšlejí, jsou popisováni jako skupina, která představuje nevyslovený „problém“ (a ten skutečně nastane). Z pouhé jejich přítomnosti poblíž Raymonda a Meursaulta cítíme nebezpečí a napětí.

Tuto myšlenku podporuje i samotný soudní proces. Meursault je sice odsouzen za vraždu, ale stává se z něj mučedník, a to především proto, jakým způsobem proces probíhá. Ve čtenáři má jeho případ vyvolat pocit nespravedlnosti a spříznění s jeho postavou. Tím se úplně zastírá to, proč byl souzen, tedy pro vraždu, o které není pochyb, ke které se i sám Meursault přiznává. Přesto jsou zde okolnosti „naaranžovány“ tak, že samotná vražda Araba sejde čtenáři z mysli. Napomáhá k tomu samotný proces, při němž jsou vyslýcháni svědkové, kteří nemají s případem nic společného. Vůbec zde není zmínka o pozůstalých oběti a také sám Meursault si na oběť vůbec nevzpomene.

Někteří komentátoři jdou ještě dále, když ukazují, že právě tento fakt – přistoupení na hru, že anonymní Arab není člověkem jako my – umožňuje přijmout Meursaultovu nevinu. Revolta vůči společnosti a jejímu systému se daří jen díky tomu, že jde o smrt o člověka jiné rasy, o anonymní oběť.

„*Metafyzický*“ výklad

Zastánci tohoto přístupu se snaží opřít o schéma antických mýtů. Můžeme zde najít motiv osudu – nevyhnutelnosti toho, co se má stát. Je to idea, kterou svými komentáři dokládají i některé vedlejší postavy. I průběh samotné vraždy podporuje tento názor:

⁶ cit. dle: <http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/231-alzirska-od-vyhlaseni-nezavislosti-do-soucasnosti-1962-2007.html>

„Tři rituální setkání s Araby, symbolický spor o pramen, závěrečný souboj Titánů, v němž Slunce i moře zrazují Meursaulta ve prospěch jeho protivníka a hrdina tedy, v sebeobraně‘ zabíjí.“ (Beránková, s. 119)

V tomto motivu můžeme rozpoznat znaky antické tragédie, v níž je hrdina v konfliktu s někým silnějším, než je on (osud, přírodní síly), a jehož život končí tragicky (hrdina fyzicky podléhá, ale mravně vítězí).

Ovšem samotný soud nad Meursaultem pak už vychází z křesťanské tradice, která připisuje Meursaultovi svobodnou vůli. Tedy nějaké svalování viny na přírodu a ostré slunce je zde nemyslitelné. To však nedovede hlavní hrdina pochopit, protože právě tyto okolnosti pokládá za určující. Nepřipouští se osobní angažovanost v případě, city pro něj nehrají roli, svůj čin vnímá jako řízený osudem. Byl sice vynucen, ale za to, co udělal, bude vzhledem k udržení rovnováhy muset být potrestán.

Za této situace nelze řešit nějaké vztahy mezi obětí a vrahem, neboť žádný takový podtext ve vraždě nebyl. Tak to zkrátka naplánoval osud. Meursaultův pasivní postoj k celému procesu a vůbec celkové dění tento názor jen dotvrzují.

Pojem *cizinec* se pak v tomto výkladu objevuje v novém světle: Meursault, představitel antické pohanské civilizace, zabloudil do moderní doby a nedorozuměním a nepochopením této doby se stává obětí justiční vraždy.

„Psychoanalytická“ interpretace

V charakteristice postav jsem již naznačila, že tato interpretace staví na ztrátě životního společníka, o kterého paralelně přišli Meursault a Salamano. Oba měli k těmto společníkům zvláštní vztah. I když u Salamana je tento vztah více patrný (to, jak se k němu choval, vědělo celé okolí a sám Meursault pro to měl jako jediný pochopení), ale i z těch několika málo Meursaultových zmínek o jeho matce můžeme cítit, že také jeho vztah byl něčím zvláštní. Ale i když nevíme, co Meursault citově prožíval, je zřejmé, že na matku často po smrti vzpomínal.

„Podle psychoanalytiků je tedy Meursault sado-masochistou neschopným trvale žít bez oidipovského objektu, na nějž je trvale fixován. Jedinou cestou, jak se opět spojit s matkou, je pro něho nutnost sám projít branou smrti.“ (Beránková, s. 121)

10 Závěr

V této práci o *Cizinci* A. Camuse jsem se pokusila zamyslet nad tématy nebo pojmy existence a odcizení. Uvedla jsem, že interpretací těchto témat může být mnoho, a proto vím, že můj názor může být pouze jedním z mnoha.

Mimo tato témata jsem se zabývala i otázkou viny, která je na první pohled v tomto románu jasná. Respektive viníka známe všichni, soud ho odsoudí, on sám vinu uzná, ale přesto se zde musíme ptát po otázce viny, neboť cítíme, že hrdina byl vlastně souzen za jiné činy než vraždu. Tím se vytvořila poměrně složitá situace jednoduchého případu. Vystává totiž kontrast mezi jedním z největších zločinů ve společnosti, totiž vraždou, a zanedbatelným porušováním řádu společnosti, jehož se Meursault svým chováním dopouští. I když nikoho neomezuje a nikomu nepřekáží, není odsouzen za vraždu, ale za jistou deviaci v chování, které se dopouští. A vzhledem k tomu se tedy můžeme ptát, zda je odsouzen spravedlivě.

Snažila jsem se tak posoudit fakta svědčící pro jeho odsouzení a domnívám se, že Meursault si zasloužil být odsouzen za vraždu. V příběhu však byl odsouzen především za přestupek proti společnosti, a v tomto ohledu ho shledávám nevinným.

Další otázka tedy je, zda je špatné, že byl odsouzen za něco jiného. Vzato fakticky je výsledek v podstatě stejný. Z mého pohledu je to ale podstatnou přitěžující okolností, protože si myslím, že člověk má být potrestán za své provinění a ne za něco jiného. Soudní systém a kontrola by pak naprosto ztratily hodnotu, neboť svými nespravedlivými rozsudky by mohly přijít o podporu a souhlas společnosti. Myslím si, že právě z tohoto hlediska je Camusovo dílo stále aktuální, protože svým způsobem i varuje před tím, aby se ze společnosti nestal systém, který bude nefunkční.

Zároveň *Cizinec* vybízí k tomu, aby jedinec neustále usiloval a bojoval o svá práva, Meursault je takovým varováním před pasivitou. Camus ukazuje, že ačkoliv se někdy proti společnosti nelze postavit, rozhodně je lepší bojovat a iniciativně a aktivně se snažit než se vzdát a čekat, jak vše dopadne.

Díky románu se můžeme zamyslet i nad vztahy k druhým lidem, které má Meursault narušené a které také přispějí k jeho odsouzení.

Shrnou-li význam románu, domnívám se, že svým obrazem společnosti, která se staví proti jedinci, nás vybízí k tomu, abychom své postavení v ní přehodnotili.

Hlavní přínos *Cizince* však nespátřuji v negativním obrazu společnosti a společenských norem, ale spíše ve snaze probudit v jedinci aktivitu a snahu na společnost nějak reagovat. Tento postoj se pro mě neodráží ani tak v antinormativním názoru A. Camuse „Revoltuji, tedy jsem“ ve smyslu stavění se proti normám, jako spíše v románovém příběhu, který nás nutí zamyslet se nad tím, co pro mě společnost znamená a co znamenám já pro ni.

11 Seznam odborné literatury

BLECHA, I.: *Filosofie*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004.

CAMUS, A.: *Cizinec*. Praha: Garamond, 2005.

CAMUS, A.: *Cizinec, Pád*. Praha: Rudé právo, 1966.

CAMUS, A.: *Mor*. Praha: Garamond, 2007.

CAMUS, A.: *Mýtus o Sisyfovi*. Praha: Garamond, 2006.

CAMUS, A.: *Nedorozumění*. Praha: Dilia, 1968.

CAMUS, A.: *Zápisníky (I.-III.)*

ČERNÝ, V.: *První a druhý sešit o existencialismu*. Praha: Mladá fronta, 1992.

HLADÍK, J.: *Společenské vědy v kostce*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2003.

FISCHER, J.O. a kol.: *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. století 3*. Praha: Academia, 1979.

MACURA, V. a kol.: *Slovník světových literárních děl 1*. Praha: Odeon, 1988.

RADIMSKÁ, J.: *Antologie francouzské literatury*. Plzeň: Fraus, 2001.

ŠRÁMEK, J.: *Dějiny francouzské literatury v kostce*. Olomouc: Votobia, 1997.

Internetové stránky:

<http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/231-alzirsko-od-vyhlaseni-nezavislosti-do-soucasnosti-1962-2007.html>

<http://www.ac-strasbourg.fr/pedago/lettres/Lecture/Camusbio.htm>

<http://webcamus.free.fr/>

<http://www.greenhead.ac.uk/beacon/lang/camus.htm#EXIST>

<http://webcamus.free.fr/>

http://mael.monnier.free.fr/bac_francais/etranger/critique.htm

http://mael.monnier.free.fr/bac_francais/etranger/abscamus.htm

12 Resumé

V práci se zamýšlím nad možnými interpretacemi *Cizince* Alberta Camuse, a to jak z hlediska literárního, tak i filosofického.

Po stručném obsahu samotného díla se věnuji základním tématům a otázkám existencialismu a jeho ústředním pojmům, jako je například svoboda, absurdita a revolta.

Dále charakterizuji postavy a některé motivy románu, poté se dostávám k protagonistovi příběhu.

Hlavní postava mi umožňuje zamyslet se nad otázkou viny a trestu. Nezabývám se však vinou v otázce vraždy, ale vinou v souvislosti s postojem společnosti. Ve středu pozornosti se pak ocitá otázka, do jaké míry může jedinec ignorovat společenské normy, aniž by byl nějak postižen. Poruší-li je, jedinec se stává cizincem ve společnosti, v níž žije. Ústředním tématem *Cizince* se pak stává pocit odcizení člověka. Toto odcizení rozebírám z několika úhlů pohledu, a to jak z hlediska společnosti nebo z hlediska hlavního hrdiny, tak i z pohledu mého.

V závěru práce se věnuji zdrojům, které ovlivňovaly vznik díla, a nastiňuji vybrané interpretace *Cizince*, které nabízí sekundární literatura.

Résumé

In the thesis, I consider possible interpretations of *The Outsider* by Albert Camus from the literary as well as from the philosophical point of view.

After mentioning the contents of the work itself, I explore basic subjects and questions of existentialism and its main terms, for example, freedom, absurdity and revolt.

Furthermore, I describe the characters and some of the motifs of the novel. Subsequently, I focus on the protagonist of the story.

The main character allows me to think about the question of guilt and punishment. I do not consider the guilt in the question of murder but the guilt in connection with the attitude of society. The question to what extent an individual can ignore social rules without being punished is then put in the center of attention. If he breaks them, the individual becomes a stranger in the society where he lives. A sense of alienation of a human thus becomes the main subject of *The Outsider*. I analyze this alienation from several angles—from the point of view of society or of the main character as well as from my point of view.

At the end of the thesis, I give my attention to the sources that influenced creation of the work and outline chosen interpretations of *The Outsider* that are offered by secondary literature.

13 Klíčová slova

Existence

Absurdita

Odcizení

Postavení jedince ve společnosti

Revolta

Motiv viny